

Magdalena Ochmańska

Międzynarodowa Konferencja
Naukowa "Między słowami- między
światami II : komunikacja
międzykulturowa w świetle
współczesnej translatologii", Olsztyn,
16-17 kwietnia 2015 roku

Prace Literaturoznawcze 3, 381-385

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KRONIKA NAUKOWA

Magdalena Ochmańska

Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Między słowami – między światami II. Komunikacja międzykulturowa w świetle współczesnej translalologii*, Olsztyn, 16–17 kwietnia 2015 roku

Kwietniowa konferencja *Między słowami – między światami* to drugie spotkanie naukowe w stolicy Warmii i Mazur poświęcone zagadnieniom współczesnej translalologii. Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej oraz Katedra Filologii Angielskiej (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) podjęły się organizacji kolejnej konferencji, będącej kontynuacją sukcesu ich wspólnego działania w 2014 roku. W tym roku uwaga uczestników skupiała się na zagadnieniach komunikacji międzykulturowej. Prelegenci reprezentowali wiele uczelni krajowych, przybyli ponadto naukowcy z Rosji, Estonii, Kazachstanu oraz Ukrainy. Pozornie wąski zakres tematyczny zaowocował niezwykle szerokim spektrum tematów podjętych zarówno w referatach (prezentowanych w różnych językach: polskim, rosyjskim, angielskim, francuskim i niemieckim), jak i podczas późniejszych dyskusji.

Konferencję otworzyły wykłady plenarne wygłoszone przez uznanych naukowców w dziedzinie translalologii. Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Roman Lewicki (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), który przyjrzał się zjawisku komunikacji międzykulturowej w przekładzie z punktu widzenia lingwisty. Kolejny wykład plenarny wygłosił profesor Nikolay Baryshnikov (Pyatigorsk State Linguistic University). Celem wystąpienia było przedstawienie zagadnień profesjonalnej komunikacji międzykulturowej w kontekście współczesnej translalologii. Obydwa wykłady wyznaczyły kierunek dalszych rozważań nad tematem konferencji, obejmującym problematykę komunikacji międzykulturowej w ujęciu językoznawczym, kulturoznawczym i literaturoznawczym.

Dalsze obrady prowadzone były w trzech równoczesnych sekcjach. Przedstawione referaty poruszały kwestię komunikacji międzykulturowej z wielu zaskakujących perspektyw na podstawie różnorodnego materiału analitycznego. Wspomniane poniżej wystąpienia podejmowały najciekawsze zagadnienia konferencji.

Dr Bartosz Poluszyński (Uniwersytet Opolski) zaprezentował wyniki analizy porównawczej animalistycznych frazeologizmów i idiomatyzmów w pięciu językach (trzech słowiańskich i dwóch germańskich), w których komponentami są nazwy bliskich człowiekowi zwierząt gospodarczych. Rezultatem rozważań była konkluzja, że podobne nazwy zwierząt częściej występują w stałych połączeniach wyrazów języków nienależących do tych samych grup językowych (co jest dość zaskakujące), czego owocem jest wywołanie zbliżonych skojarzeń.

Aspekty egzotyki w prozie Josepha Conrada stały się przedmiotem rozważań dr hab. Ewy Kujawskiej-Lis, prof. UWM. Prelegentka podjęła się analizy tłumaczeń dzieł noblisty z perspektywy diachronicznej – ukazała różnice w strategiach tłumaczenia wyrażen nacechowanych egzotyką Archipelagu Malajskiego oraz zaczerpniętych z języka hiszpańskiego. Podstawą empiryczną referatu były przekłady utworów *An Outcast of the Islands*, *Lord Jim* oraz *Nostromo* dokonane na przełomie niemal stu lat od publikacji oryginału. Analiza rozbudowanych serii przekładowych wykazała, że trudno jest w perspektywie diachronicznej wskazać ewidentne zmiany w konwencjach przekładowych. Dobór strategii wynikał raczej z osobistych preferencji poszczególnych tłumaczy czy wymagań wydawców, a nie zmian konwencji.

Poruszono również zagadnienia dotyczące mniej popularnych języków. Trudności w przekładzie z portugalskiego zaprezentował dr Jakub Jankowski (Uniwersytet Warszawski). Ukazał on cztery typy problemów przy tłumaczeniu tekstu *Mar* – ilustrowanego portugalskiego leksykonu, a ponadto omówił wpływ tych czynników na wybory tłumacza. Oprócz trudności z dopasowaniem zawartości ilustracji i korespondującego tekstu, wskazał na konieczność zapoznania się z bardzo specyficznym słownictwem morskim oraz mediację między kulturą zakorzenioną w żeglarstwie a tą mniej zorientowaną na tę formę transportu. Ostatnim poruszonym problemem była kwestia odbiorcy przekładu – tekst ma być „małą encyklopedią” dla młodego czytelnika. Dzieci w Polsce są słabiej zaznajomione z kulturą morską, przez co tłumaczenie z portugalskiego podnosi kwestię jasności tekstu docelowego.

Po przerwie obrady kontynuowano w czterech sekcjach. W dwunastu referatach poruszono zróżnicowane zagadnienia związane z przekładem – od kwestii religijnych, historycznych, przez popkulturę, dramat, aż po nauczanie języka obcego. Ciekawszymi wystąpieniami w tej części były referaty mgra Macieja Kalisza oraz dr Anny Krawczyk-Łaskarzewskiej.

Aksjologiczne i kulturowe podejście do przekładu terminologii historycznej (z polskiego na angielski i odwrotnie) przedstawił mgr Maciej Kalisz (Wyższa Szkoła Języków Obcych w Świeciu), proponując równocześnie rozwiązania zaprezentowanych problemów. Autor wskazał różnice historyczne, społeczne i polityczne tych dwóch krajów, analizował odmienności terminologiczne, brak lub niejednoznaczność ekwiwalentów, a także eufemizmy, toponimy i antroponimy. Jedną z przedstawionych trudności było wyzwanie

tłumaczeniowe, polegające na zaznaczeniu różnicy między słowem *radziecki* a *sowiecki* w sposób czytelny dla obcokrajowca.

Przedmiotem rozważań był także przekład z perspektywy adaptacji filmowej. Referat dr Anny Krawczyk-Łaskarzewskiej (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) na temat kolejnej ekranizacji *Dziecka Rosemary* (tym razem w reżyserii Agnieszki Holland) ukazał sposób, w jaki zmienia się recepcja filmu bazującego na tym samym dziele literackim, jeśli mamy do czynienia z inną pokoleniowo publicznością docelową – proces analogiczny do dostosowywania tekstu tłumaczonego do czytelnika.

W ostatnich sekcjach pierwszego dnia konferencji przedstawiono łącznie osiem referatów, których tematami były tłumaczenia literackie, naukowe, techniczne oraz dotyczące zagadnień sportowych. Na pierwszy rzut oka dziedziny te wydają się odległe, jednak rozterki tłumaczy oraz badaczy translato-logii w każdym z tych obszarów mają pewien wspólny mianownik.

Rosyjski przekład polskiej epepei narodowej, *Pana Tadeusza*, pod kątem staropolskiej manieri ucztowania zanalizowała mgr Aleksandra Goszczyńska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Prelegentka starała się znaleźć odpowiedź na pytania o możliwość oddania uczty – wydarzenia tak bardzo nacechowanego kulturowo – bez utraty znaczeń i wartości oraz przy zachowaniu komunikatywności przekazu dla czytelnika rosyjskiego. Mimo bliskości geograficznej dwóch omawianych kultur osiągnięcie całkowitej ekwiwalencji nie jest możliwe.

Piłka nożna i jej przepisy stanowiły przedmiot badań dra Michała Sobczaka (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Ukazał on nieporadność oraz powierzchowność tłumaczeń *Przepisów gry* dokonanych z języka angielskiego na polski i rosyjski. Zaprezentował analogiczne fragmenty opublikowanych tekstów, zaznaczył również wpływ takich tłumaczeń na przebieg zawodów piłkarskich oraz zaproponował podstawowe wytyczne, jakimi powinni kierować się translatorzy *Przepisów gry*. Jednym z zasugerowanych rozwiązań jest współpraca tłumaczy z ekspertami w dziedzinie piłki nożnej, ale również z osobami będącymi w stanie poprawić polszczyznę tekstów o tak wielkim znaczeniu.

Związek między tradycyjnym słownictwem technicznym a postępem naukowym w tej dziedzinie został poruszony przez dra inż. Piotra Drogosza i dr Annę Drogosz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). W świetle ich badań tłumaczenie norm technicznych, czyli tekstów mających znaczenie prawne, często odbywa się z zastosowaniem tradycyjnej terminologii znanej użytkownikom docelowym. Wpływ zmian technologicznych nie koresponduje ze zmianami językowymi, czego naukowcy wielokrotnie nie są świadomi. Rezultatem takiej sytuacji są problemy natury technicznej i formalnej, zaprezentowane w referacie.

Wyzwania tłumaczeniowe w przekładzie międzynarodowych projektów naukowych znalazły się również w kręgu tematów podjętych podczas konfe-

rencji. Prof. dr hab. Oxana Kozlova (Uniwersytet Szczeciński) wskazała dwie grupy problemów, które zaobserwowała podczas prowadzenia projektu obejmującego pięć krajów europejskich. Jedną z nich są różnice dotyczące struktur społecznych, takich jak system edukacyjny mający odmienną hierarchię, a także charakterystykę poszczególnych szczebli w każdym z krajów. Drugi typ trudności odnosi się do różnic w kodach kulturowych samych naukowców biorących udział w projekcie. Zdawać by się mogło, że środowisko naukowe jest wolne od subiektywności w badaniach, jednak nawet tu personalne preferencje co do wyborów translatorskich są obecne.

Drugi dzień obrad konferencji otworzył wykład plenarny dr hab. Izabeli Szymańskiej (Uniwersytet Wrocławski) pod tytułem *Translators' Adventures in Aliceland. Intercultural Communication in Translating for Children*. Analiza konwencji tłumaczenia literatury dziecięcej, na przykładzie rozbudowanej serii translatorskiej stworzonej przez polskich tłumaczy tego kultowego utworu, wskazała na różnorodne strategie zastosowane na przestrzeni wieku. Innym wnioskiem płynącym z badań jest ogromna rola kreatywności tłumacza podejmującego się przekładu *Alicji*.

W pierwszej części obrad przedstawiono sześć referatów. Podejmowały one w ciekawy sposób kwestie jednostki przekładu oraz tłumaczenia literackiego. Wygłoszono je w języku polskim, niemieckim, rosyjskim oraz ukraińskim. Ostatnie obrady międzynarodowej konferencji *Między słowami – między światami II* odbyły się w trzech sekcjach, podczas których zaprezentowano łącznie sześć wystąpień. Tematyka podjętych badań skupiała się między innymi na psychologicznych aspektach tłumaczenia oraz przekładzie związanym z filmem.

Różnice między odbiorem oryginału i jego tłumaczenia zaprezentowała dr Magdalena Kizeweter (Uniwersytet Warszawski). Zamiarem prelegentki było pokazanie stopnia wpływu świadomości czytania przekładu na jego odbiór. Dr Kizeweter poszukiwała odpowiedzi na pytania dotyczące czynników sugerujących czytelnikowi, że ma do czynienia z przekładem. Wystąpienie brało pod uwagę fragmenty tekstów, w których tłumacze podjęli próbę odwzorowania kolokwializmu czy dialektu obecnego w tekście oryginalnym – skutkiem było uwidocznienie się roli tłumacza w tekście docelowym.

Kwestią zgodności między oryginałem a przekładem w odniesieniu do filmu *Frozen* zajęła się mgr Magdalena Orszewska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Porównała ona dubbing polski i rosyjski tej disneyowskiej ekranizacji, a także ich zgodność z oryginalnym skryptyem. Szczególną uwagę zwróciła na analizę tytułów, imion bohaterów oraz piosenek występujących w tej animacji.

Powyższe sprawozdanie omawia tylko część przedstawionych rezultatów badań. Ze względu na zróżnicowanie tematyczne oraz liczbę nie jest możliwe zrelacjonowanie ich w całości. Przekład jest wszechobecny również w życiu codziennym, co pobudza do refleksji nie tylko literaturoznawców i języko-

znawców, czyli naukowców zajmujących się translatologią w swoich badaniach. Do rozważań włączyli się również medioznawcy, kulturoznawcy, psychologowie czy inżynierowie. Ożywione dyskusje osób reprezentujących różne dziedziny nauki pozwalają mieć nadzieję, iż tegoroczna edycja wydarzenia zaowocuje kolejnymi badaniami nad współczesną translatologią, a uczestnicy spotkają się przy okazji następnej olsztyńskiej konferencji z równie interesującymi tematami i wynikami swoich prac.

Michał Kotliński

Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Marek Nowakowski i inni. Oblicza realizmu w prozie polskiej XX i XXI wieku*, Olsztyn, 16–17 kwietnia 2015 roku

Wybitny polski pisarz Marek Nowakowski zmarł 16 maja 2014 roku. Dokładnie jedenaście miesięcy później na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie odbyła się, zorganizowana przez Instytut Filologii Polskiej oraz Instytut Filozofii UWM, ogólnopolska konferencja naukowa *Marek Nowakowski i inni. Oblicza realizmu w prozie polskiej XX i XXI wieku*. Obrady trwały dwa dni (16–17 kwietnia 2015) i – jak sama nazwa konferencji wskazuje – rozważania dotyczyły nie tylko beletrystyki autora *Księcia Nocy*, lecz także twórczości innych polskich prozaików realistycznych; badacze mieli za zadanie analizować ich utwory prozatorskie interdyscyplinarnie oraz wieloaspektowo.

Po krótkim uroczystym otwarciu konferencji, podczas którego prof. Mieczysław Jagłowski, prorektor do spraw nauki olsztyńskiego Wydziału Humanistycznego, stwierdził, iż bardzo szanuje pisarzy-realistów i że napisanie dobrej powieści realistycznej jest sztuką niełatwą, rozpoczęły się obrady. Ich pierwszą część prowadził dr hab. Maciej Urbanowski oraz mgr Artur Sobiela. Pierwsza z prelegentek, dr hab. Agnieszka Karpowicz (UW), jako jedyna z występujących podczas całej konferencji referentów posłużyła się prezentacją multimedialną, analizowała bowiem znaczenie kolorów w opowiadaniach Marka Nowakowskiego i na dowód swoich tez pokazywała różne obrazy i dzieła wizualne. W referacie *Bрудna prawda. Antyestetyka polskiego realizmu po 1956 roku* Karpowicz mówiła między innymi o tomie *Gdzie jest droga na Walne?*, o „teorii widzenia” Nowakowskiego; w pewnym momencie stwierdziła też, że pisarstwo pochodzącego z podwarszawskich Włoch prozaika miejscami pokazuje „skrajne Inferno”. Jako drugi wystąpił prof. Jan Galant